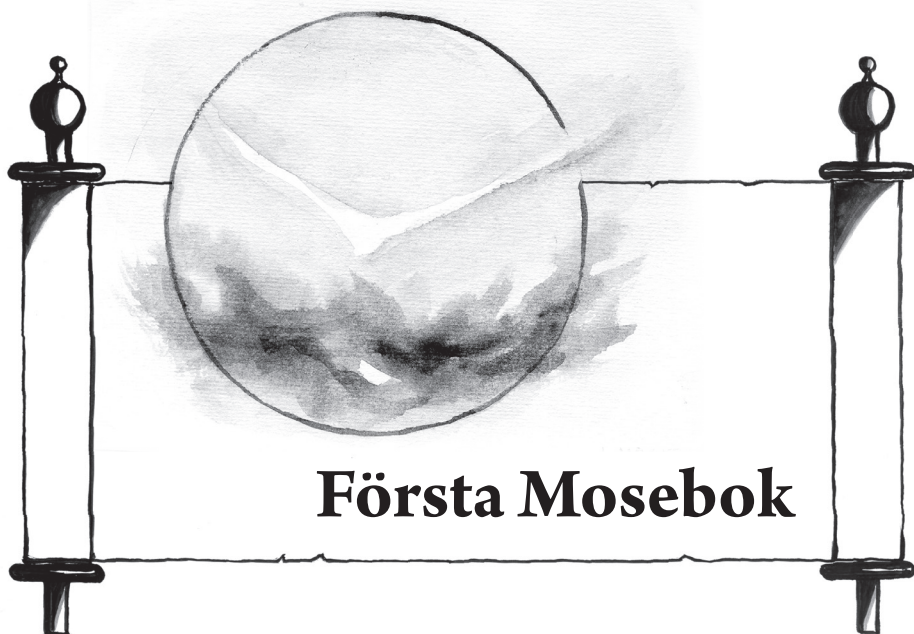

I Septuaginta (den grekiska översättningen av Gamla testamentet) går Första Moseboken under namnet "Genesis", som betyder ursprung, begynnelse. Titeln är hämtad från det första ordet i den hebreiska grundtexten: *Bereshit* ("i begynnelsen"), som är hebréernas namn på boken.

Innehåll

Första Moseboken är alltså boken om begynnelsen. Den berättar om skapelsen, både av det materiella universum – himmel och jord – och av människan. Den berättar om hur synd, död och förbannelse kom in i världen, om hur Gud började utveckla sin frälsningsplan, och om de första människornas gudsdyrkan och offertjänst. Vidare berättar boken om begynnelsen till civilisation och kulturliv, det första världsríkets ursprung, upprinnelsen till jordens största och mäktigaste nationer och begynnelsen av Israel, Guds utvalda folk.

Boken är uppenbarligen sammansatt av berättelser som förts vidare från släkte till släkte. Det kan ha varit patriarkerna som förde dem till Egypten, där Mose kan ha företagit en slutlig redigering. Boken består till stor del av släktregister (5:1, 6:9, 10:1, 11:10, 27, 25:12, 19, 36:1, 9, 37:2). Dessa släktavlor skrevs troligtvis vid olika tidpunkter, antag-

ligen kort efter de händelser som skildras. Vissa saker tyder på att de första skrevs på sumeriska och först senare översattes till hebreiska.

Första Moseboken kan naturligt indelas i två huvuddelar: mänsklighetens urhistoria, kap. 1-11, och patriarkernas historia, kap. 12-50. Urhistorien samlas kring fyra stora händelser: skapelsen, fallet, syndaflo den och språkförbistringen vid Babels torn. Patriarkernas historia handlar först och främst om fyra huvudpersoner: Abraham, Isak, Jakob och Josef. Annars kan vi för översiktens skull dela in urhistorien i tre avsnitt: 1) Skapelsen och fallet, 2) Adam och hans ätt, 3) Noa och hans ätt.

I patriarkhistorien "överlappar" berättelserna om de fyra huvudpersonerna helt naturligt varandra, så att det kan vara svårt att exakt säga var det ena avsnittet slutar och nästa börjar.

Med Abraham inleds berättelsen om Guds speciella utkorelse. Tiden mellan Adam och Kristus kan alltså delas in i två avsnitt, först tiden då Gud handlade med mänskligheten som helhet, och så tiden då han utvalde en man, som blev till ett folk. Abrahams sonson, Jakob, får namnet Israel, och hans tolv söner blir stamfäder till Israels tolv stammar. Detta folks kallelse är att vittna om att Gud är

en, i en omgivning där många gudar dyrkas (5 Mos 6:4, Jes 43:10-12), att uppenbara hans välsignelse genom att tjäna den sanne Guden (5 Mos 33:26-29), att motta och ta vara på Guds uppenbarelse (Rom 3:1f, 5 Mos 4:5-8), och föda Messias (1 Mos 21:12, 28:14, 49:10, 2 Sam 7:16, Matt 1:1). Utkorelsen av den ende syftade till alla människors frälsning.

Första Moseboken handlar om de två första förbund som Gud ingick med människor: Noa-förbundet och Abraham-förbundet. Den andra delen av boken berättar om hur Guds löfte till Abraham och Guds utkorelse fördes vidare trots alla hinder. Abraham var för gammal för att få barn, Isak skulle offras, Jakob var en luredrejare, och man försökte mörda Josef, men Guds kallelse och utkorelse står fast.

Messias

Boken innehåller också profetior om Kristus. Den första finner vi redan i berättelsen om syndafallet, löftet om kvinnans avkomma som skulle krossa ormens huvud (3:15). Löftet om Abrahams avkomma som skulle bringa välsignelse till alla jordens folk (22:18)

pekar också på Kristus. Av allt att döma ska också grundtextens ord "shilo" i 49:10 uppfattas messianskt och översättas "fridsfursten" eller "honom som riket tillhör".

Första Moseboken har också ett antal teofanier (gudsuppenbarelser). Kristus var i sin pre-existens gudsuppenbararen även i det gamla förbundet (jfr 1 Kor 10:4, 9). Sådana gudsuppenbarelser omtalas i berättelsen om syndafallet, i Hagars möte med Herrens ängel (16:7ff), i berättelsen om förbundet med Abraham (17:1ff), i förutsägelsen av Isaks födelse (18:1ff), i Jakobs dröm (28:13ff) och i berättelsen om Jakobs kamp vid Jabboks vadställe (32:22ff). Se också 15:1ff, 22:11ff.

En rad personer i Första Moseboken uppfattas som förebilder på Kristus: Adam, släktets stamfader och huvud (jfr Rom 5:14), Melkisedek, konung och präst (jfr Hebr 7:1ff), Isak, löftessonen, offerlammet och brudgummen, Josef, lidandets och upphöjelsens man, Juda, ställföreträdaren och borgensmannen (44:33, jfr Hebr 7:22). Även en rad av de föremål, händelser och institutioner som omtalas i Första Moseboken kan tolkas som syftande på Kristus.

FÖRSTA MOSEBOKEN (GENESIS)

I. Urhistorien, 1:1-11:26

1. Från skapelsen till fallet, kap. 1-3
2. Från fallet till syndafloden, kap. 4-9
3. Från syndafloden till Babel, 10:1-11:26

II. Patriarkhistorien, 11:27-50:26

1. Abraham, 11:27-25:18
2. Isak, 21:1-35:29
3. Jakob, 25:26-50:13
4. Josef, 30:22-50:26

Första Moseboken

KAPITEL 1

Världens skapelse

- △¹I begynnelsen skapade Gud himmel och jord. Ps 33:6, 90:2, 102:26, 104:2f, 136:5f, Joh 1:3, Kol 1:16, Hebr 11:3, TREENIGHETEN (1:1-3) 1:26, HIMLEN 1:8, GUDS GÄRNINGAR (Kap. 1-2) 2 Mos 14:31, SKAPA 1:26-27
- △²Jorden var öde⁸⁷⁴⁴ och tom⁹⁵⁸, och mörker var över djupet⁸⁷⁴⁵. Och Guds Ande⁷⁵⁹³ svävade över vattnet. DEN HELIGE ANDE 6:3, BENÄMNINGAR PÅ DEN HELIGE ANDE Ps 51:13
- ☞³Gud sade: "Varde ljus!" Och det blev ljus. Ps 33:9, 104:30, 2 Kor 4:6.
- ⁴Gud såg att ljuset var gott, och han skilde ljuset från mörkret.
- ⁵Gud kallade ljuset dag, och mörkret kallade han natt. Och det blev afton och det blev morgon, den första dagen.
- ⁶Gud sade: "Mitt i vattnet ska finnas ett valv[†] som skiljer vatten från vatten." Job 37:18, Jer 10:12, 51:15. †se Job 37:18
- ⁷Gud gjorde valvet och skilde vattnet under valvet från vattnet över valvet. Och det blev så. Job 38:8f, Ps 148:4, Jes 40:22, 42:5, 44:24.
- ⁸Gud kallade valvet himmel. Och det blev afton och det blev morgon, den andra dagen. HIMLEN 14:22

⁹Gud sade: "Vattnet under himlen ska samlas till en enda plats så att det torra blir synligt." Och det blev så.

Ps 33:7, 104:6f, Jer 5:22, 2 Petr 3:5.

¹⁰Gud kallade det torra land, och vatten-samlingen kallade han hav. Och Gud såg att det var gott.

¹¹Gud sade: "Jorden ska frambringa grönska, fröbärande örter och fruktträd, som bär frukt med frö efter sina slag på jorden." Och det blev så.

¹²Jorden frambringade grönska, fröbärande örter efter sina slag och träd som bär frukt med frö efter sina slag. Och Gud såg att det var gott.

¹³Och det blev afton och det blev morgon, den tredje dagen.

☞¹⁴Gud sade: "På himlavalvet ska finnas ljus som skiljer dagen från natten. De ska vara tecken som utmärker högtider, dagar och år,

Ps 74:16, 104:19, Jer 31:35, TECKEN 9:12-13

¹⁵och de ska vara ljus på himlavalvet som lyser över jorden." Och det blev så.

¹⁶Gud gjorde de två stora ljusen, det större att härska⁴⁶¹⁷ över dagen och det mindre att härska över natten, och likaså stjärnorna.

Ps 136:7f, 147:4, Jes 40:26.

¹⁷Han satte dem på himlavalvet till att lysa över jorden,

1:1 *I begynnelsen* Annan översättning: "Genom Förstlingen" (Kristus, jfr Joh 1:3, Kol 1:16, Hebr 1:2).

1:1 *himmel och jord* Ordagrant: "himmelarna och jorden". Bibeln skiljer mellan flera nivåer i himlarna, fysiska och andliga (jfr t ex Neh 9:6, 2 Kor 12:2).

1:6 *ett valv* Annan översättning: "en utbredning" (även i vers 7-20). Jfr Job 26:7, 37:18, Jes 42:5.

1:1 *Gud* (hebr. *Elohim*) Bibeln börjar inte med teoretiska eller filosofiska gudsbevis, utan visar på att Gud presenterar sig genom sin skapargärning (Rom 1:19-20).

begynnelsen Inte begynnelsen av Gud, för Gud fanns redan (Joh 1:1), inte evighetens eller tidens begynnelse, Gud är den evige Guden (1 Mos 21:33) som har evigheten i sitt väsen, utan begynnelsen av skapelseverket, dvs himmel och jord, det som har blivit till (Joh 1:3). Bibeltexten säger ingenting om tiden för denna "begynnelse" som kan ha varit oändligt långt innan människan skapades. – Vers 1 kan vara en summarisk introduktion till skapelseberättelsen, men kan också antyda en urskapelse av universum före de sju skapelsedagarna.

1:2 *öde och tom* (BE: "oformad och tom"). De flesta tolkar detta som ett första stadium i skapelseprocessen. Andra tror att ett ursprungligt, fullkomligt universum har förstörts genom en gudsdom på grund av ett syndfall i änglavärlden och att det finns en "lucka", en period av okänd varaktighet, mellan vers 1 och 2. Det hebreiska ordet för "var" kan också betyda "blev" som i 1 Mos 19:26 (jfr Jer 4:23f, Jes 14:12f, 24:1, 45:18).

1:3 *ljus* Kan vara ett diffust ljus från himlakropparna som redan var skapade, v 1. Senare blev dessa "ljusbärare" synliga genom en klarnad atmosfär.

1:5 *dag* Här sägs ingenting om huruvida det gäller bokstavliga dagar eller tidsperioder. Uttrycket "afton" och "morgon" och uppräkningsen av dagarna tyder på det första. I 2 Mos 20:11 utgör också skapelsedagarna en grund för sabbatsdagen. Å andra sidan omtalar skapelseberättelsen de sju skapelsedagarna som den tid "när Herren Gud hade gjort jord och himmel" (2:4).

1:6 *valv* Poetiskt bildspråk: ser ut som en spegel av metall (Job 37:18), eller som ett flor eller ett tält (Jes 40:22). Det kan också vara en realistisk hänvisning till den sfäriska, klara vattenånga med dess "drivhuseffekt" som före den stora floden gav ett jämnt klimat över hela jordklotet och som skyddade mot kosmisk strålning (1 Mos 7:11), möjligen en förklaring till den höga levnadsåldern. Senare observationer från Europeiska Rymdorganisationen (ESA) bekräftar att det finns enorma vattenmängder i universum.

1:11 *efter sina slag* Den levande skapelsen är ordnad i bestämda arter som fortplantar sig inom sina respektive släktsammanhang. Dessa "slag" ska inte förväntas att utan vidare stämma överens med moderna artnamn. Det kan se ut som om en degenerering har skett inom både växtriket (1 Mos 3:17-18) och djurriket som en följd av syndafallet, och denna förbanelse kommer att avlägsnas i det kommande gudsriket (Jes 11:6ff).

¹⁸att härska⁵⁰⁹⁰ över dagen och natten och att skilja ljuset från mörkret. Och Gud såg att det var gott.

¹⁹Och det blev afton och det blev morgon, den fjärde dagen.

²⁰Gud sade: "Vattnet ska vimla av levande varelser⁵⁴⁹⁷, och fåglar ska flyga över jorden på himlavalvet."

²¹Och Gud skapade de stora havsdjuren⁸⁹⁰⁶ och alla levande⁵⁴⁹⁷ varelser som rör sig och som vattnet vimlar av, alla efter deras slag, och alla bevingade fåglar efter deras slag. Och Gud såg att det var gott.

²²Gud välsignade¹³¹³ dem och sade: "Var fruktsamma och föröka er och uppfyll vattnet i haven. Och fåglarna ska föröka sig på jorden." 1 Mos 8:17

²³Och det blev afton och det blev morgon, den femte dagen.

²⁴Gud sade: "Jorden ska frambringa levande varelser⁵⁴⁹⁷ efter deras slag, boskapsdjur, kräldjur och jordens vilda djur efter deras slag." Och det blev så.

²⁵Gud gjorde jordens vilda djur efter deras slag, boskapsdjuren efter deras slag och markens alla kräldjur efter deras slag. Och Gud såg att det var gott.

△ ²⁶Gud sade: "Låt oss göra människor till vår avbild¹⁸⁸³, lika oss. De ska råda över havets fiskar och himlens fåglar, över

boskapsdjuren och hela jorden och alla kräldjur som rör sig på jorden."

Ps 8:6f, Hebr 2:6f,
TREENIGHETEN 3:22, SKAPA (1:26-27) 2:4

²⁷Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem.

²⁸Och Gud välsignade¹³¹³ dem och sade till dem: "Var fruktsamma och föröka er, uppfyll jorden och lägg den under er. Råd över havets fiskar, himlens fåglar och alla djur som rör sig på jorden."

²⁹Och Gud sade: "Se, jag ger er alla fröbärande örter på hela jorden och alla träd med frukt som har frö. Det ska ni ha till föda." 1 Mos 9:3, Ps 104:14, 136:25.

³⁰Och åt jordens alla djur, åt himlens alla fåglar och allt som krälar på jorden, allt som har liv⁵⁴⁹⁷, ger jag alla gröna örter till föda." Och det blev så. Jes 11:6f.

△ ³¹Gud såg på allt som han hade gjort, och se, det var mycket gott. Och det blev afton och det blev morgon, den sjätte dagen.

GUDS GLÄDJE 5 Mos 28:63, SKAPARE 5 Mos 32:6

KAPITEL 2

¹Så fullbordades himlen och jorden med hela sin härska.

²På sjunde dagen hade Gud fullbordat sitt skapelseverk, och han vilade på

1:20 *fåglar* Hebr. of, "flygare", betecknar även andra flygande djur än fåglar (jfr 3 Mos 11:19-20).

1:26 *Gud sade: "Låt oss ..."* Hebr. *Elohim* (Gud) är egentligen en pluralform. Gud talar om sig själv som "oss" även i 3:22, 11:7. Se not till 1:1.

1:26 *hela jorden* Andra handskrifter (Peshitta): "jordens vilda djur".

1:27 *till sin avbild* Annan översättning: "i sin avbild" (alltså Kristus, jfr 2 Kor 4:4, Kol 1:15f).

1:27 *man och kvinna* Ordagrant: "hankön och honkön" (samma ord i 6:19f). Versen citeras av Jesus i Matt 19:4, Mark 10:6.

2:1 *hela sin härska* Hebr. *šavá* betecknar antingen änglarnas här (jfr t ex Ps 103:21) eller helheten av allt som blev skapat (jfr t ex Ps 33:6).

1:22 *var fruktsamma* Gud välsignar de skapade varelserna med fruktbarhet.

1:26 *Treenigheten* Redan i de första kapitlen av Bibeln finns klara vittnesbörd om Guds enhet och treenighet. 1) 1:1-3 Gudomen omfattar flera personer, och detta antyds genom att gudsbenämningen Elohim är en pluralform. I de tre första verserna omtalas Gud (Fadern), Guds ord, "Gud sade", jfr Joh 1:3, Kol 1:15-17 (Sonen), och Guds Ande (den helige Ande). 2) 1:26 "Låt oss göra människor till vår avbild, lika oss." Här talar Gud till Gud, inte till änglarna för de är inte medskapare, och människan är skapad till Guds avbild, inte till änglarnas. 3) 3:22 Det gäller även här ett samtal mellan personerna i gudomen. – Människans uppdrag var att råda över allt liv på jorden. Hennes beslutsrätt kommer till uttryck genom att hon gav namn åt allt liv *Guds avbild*. Även om Gud har en gestalt "som ser ut som en människa" (Hes 1:26, jfr 2 Mos 33:23) är Gud inte kroppslig, utan "ande" (Joh 4:24), och människans gudslighet som fanns från skapelsen är först och främst av andligt slag. Den omfattar rättfärdighet och helighet (Ef 4:24), kunskap (Kol 3:10), likhet med Kristus (Rom 8:29), som är en person i gudomen och avbild av Guds väsen (Hebr 1:3). I likheten som ligger i "Guds avbild" gäller full likhet mellan man och kvinna. På samma sätt som Adam skapades lika Gud fick Adam en son "som var lik honom, hans avbild" (1 Mos 5:1-3). Att vara skapad till Guds avbild innebär att vara av Guds släkt (Apg 17:28-29), Adam var "son till Gud" (Luk 3:38). Detta ger människan en värdighet som ingen annan jordisk skapelse har, och Gud sätter sin lag som skydd för människans liv Eftersom Gud skapade människan till sin avbild är människan okränkbar (1 Mos 9:6). Guds evige Son iklädde sig mänsklig natur (Fil 2:7, 1 Tim 2:5, jfr Dan 7:13). Guds bilden gick på ett grundläggande sätt förlorad genom syndafallet, men den återupprättas genom Kristus (Rom 8:29, Ef 4:24, Kol 3:10). – Genom kyrkohistorien har man uppfattat begreppet Guds avbild olika. Martin Luther framhöll att guds bilden bestod i människans ursprungliga rättfärdighet, och att den som helhet gick förlorad vid syndafallet. I 1 Mos 9:6, Jak 3:9 såg Luther en hänvisning till möjligheten av en återupprättelse av guds bilden genom Kristus (Ef 4:24, Kol 3:10). Johan Calvin såg i guds bilden allt som placerar människan på ett högre plan än djuren, först och främst hennes rättfärdighet och att hon är ett väsen med förstånd. Han ansåg inte att guds bilden var helt ödelagd, även om den blev skadad genom syndafallet.

sjunde dagen från hela det verk som han gjort.

2 Mos 20:11, 31:17, 5 Mos 5:14, Hebr 4:4.

³Och Gud välsignade³¹³ den sjunde dagen och helgade⁷²⁷ den, för på den dagen vilade han från hela sitt verk som han hade skapat och gjort.

HELGA 2 Mos 13:2

I. HIMLENS OCH JORDENS FORTSATTA HISTORIA 2:4-4:26

⁴Detta är himlens och jordens fortsatta historia sedan de skapats, när HERREN Gud hade gjort jord och himmel.

SKAPA 6:6

⁵Markens alla buskar fanns ännu inte på jorden och markens alla örter hade ännu inte vuxit upp, för HERREN Gud hade inte låtit det regna på jorden och det fanns ingen människa som kunde bruka den.

⁶Men en dimma kom upp ur jorden och vattnade hela marken.

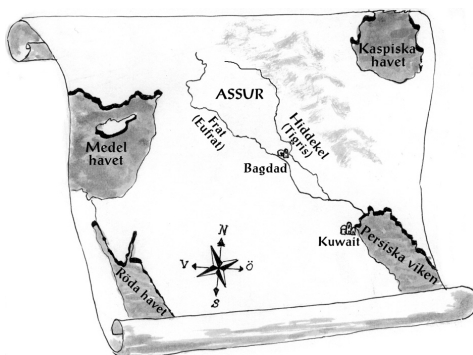
⑦⁷Och HERREN Gud formade människan av jord från marken och blåste in livs-ande⁵⁵⁸⁰ i hennes näsa. Så blev människ-an en levande varelse⁵⁴⁹⁷.

1 Kor 15:45, 47, LIV 5 Mos 30:15, SJÄL 3 Mos 17:11

⁸HERREN Gud planterade en lustgård i Eden, österut, och satte där människan som han hade format.

⁹Och HERREN Gud lät alla slags träd växa upp ur marken, ljuvliga att se på och goda att äta av. Mitt i lustgården satte han livets träd och trädet med kunskap¹⁹⁰⁷ om gott och ont.

1 Mos 3:22, Ords 3:13, 18, Upp 2:7, 22:2.

¹⁰Från Eden gick det ut en flod som vattnade lustgården och sedan delade sig i fyra huvudgrenar.

¹¹Den första heter Pishon. Det är den som flyter runt hela landet Havila, där det finns guld.

¹²Guldet i det landet är gott, och där finns också bdelliumharts och onyxsten.

¹³Den andra floden heter Gihon. Det är den som flyter runt hela landet Kush.

¹⁴Den tredje floden heter Tigris. Det är den som flyter öster om Assur. Den fjärde floden är Eufrat.

¹⁵HERREN Gud tog mannen och satte honom i Edens lustgård för att odla och bevara den.

⑧¹⁶Och HERREN Gud gav mannen denna befallning: "Du kan äta fritt av alla träd i lustgården, GUDS LAG (2:16-17 jfr Rom 5:12) 2:6:5

2:2 Citeras i Hebr 4:4.

2:4 fortsatta historia Hebr. *toledót*, ett uttryck som anknyter till det föregående (här skapelsen, 1:1-2:3) och redogör för dess fortsättning. Se inledningsnoten för de tio *toledót*-avsnitten.

2:4 HERREN Hebr. JHVH, det heliga gudsnamnet (se 2 Mos 3:14f med not).

2:6 en dimma Annan översättning (så Septuaginta): "ett källflöde".

2:7 människan ... jord På hebreiska *adam ... adamá*.

2:9 Livets träd En symbol för Guds eviga liv (se 3:22, Ords 3:18, 11:30, Upp 2:27, 22:2).

2:10 Eden Betyder "ljuvlighet" eller "fruktbarhet". Dess plats är okänd men bör ha legat i trakten kring Mesopotamien.

2:11 landet Havila Betyder "sandlandet". Syftar troligen på arabiska halvön (jfr 10:29, 25:18), som är rik på guld, onyx och doftande rökelsekäda (bdellium).

2:13 Kush Betecknar normalt Nubien söder om Egypten. Det har föreslagits att ordet här syftar på kassiternas land i bergen mellan Irak och Iran.

2:14 Tigris Hebr. *Hiddékel* (jfr Dan 10:4).

2:4 skapelseberättelsen 1 Mos 1:1 – 2:4 berättar om universums tillblivelse och slutar med människans skapelse. Utan att upprepa historien om världens skapelse ger kap. 2:4bff en mer detaljerad beskrivning av människans skapelse och Edens lustgård.

2:5 buskar och örter Detta refererar inte till att örterna skapades, de fanns redan (1:11f), utan till planteringen av Edens lustgård. Några uppfattar det så att 1:11 beskriver örter som växer vilt, medan 2:9 handlar om odlade örter.

2:17 trädet med kunskap De två träden, livets träd och kunskapens träd, ska inte uppfattas symboliskt, utan de var verkliga träd som Gud hade gett en speciell innebörd. Kunskapens träd var ett prov på människans lydnad och ett erkännande av Guds herravälde. I Guds lustgård kunde de fritt äta av alla träd förutom detta enda. Det skulle därför vara mycket lätt att hålla Guds bud och därigenom övergå från oskuldstadiet till helighetsstadiet. Se vidare not till 1 Mos 3:1ff.

2:17 ska du döden dö Den fysiska döden innebär att själen skiljs från kroppen och att kroppen upplöses till jord. Då Adam var olydig dömdes han till att dö fysiskt, men i sin nåd uppsköt Gud detta straff. Nya testamentet säger klart att den kroppsliga döden är en följd av Adams fall (Rom 5:12, 6:23, 1 Kor 15:21f). – Så fort Adam och Eva föll i synd led de den andliga döden. Att gemenskapen med Gud var bruten visade sig genom att de blev rädda och gömde sig i lustgården. – Det här tillståndet leder till den eviga döden för dem som inte omvänder sig och blir födda på nytt genom tron på Jesus.

¹⁷men av trädet med kunskap¹⁹⁰⁷ om gott och ont ska du inte äta, för den dag du äter av det ska du döden dö.”

Rom 5:12, 6:23, Jak 1:15, DÖD 3:2-3, ANDLIG DÖD 3:3-6

¹⁸HERREN Gud sade: ”Det är inte bra att mannen är ensam. Jag ska göra en medhjälpare åt honom, en som är hans like.”

Pred 4:8f, 1 Kor 11:8f.

¹⁹HERREN Gud hade format alla markens djur och himlens alla fåglar av jord. Han förde fram dem till mannen för att se vad han skulle kalla dem. Så som mannen kallade varje levande varelse⁵⁴⁹⁷, så blev dess namn.

²⁰Och mannen gav namn åt alla boskapsdjur, åt himlens fåglar och markens alla vilda djur. Men åt Adam fanns ingen medhjälpare som var hans like.

²¹Då lät HERREN Gud en tung sömn falla över mannen. När han hade somnat, tog han ut ett av hans revben och fyllde dess plats med kött.

²²Och HERREN Gud byggde en kvinna av revbenet som han tagit från mannen och förde fram henne till honom.

1 Kor 11:8, 1 Tim 2:13.

²³Då sade mannen: ”Äntligen! Hon är ben av mina ben och kött av mitt kött. Hon ska heta kvinna, för av man är hon tagen.”

²⁴Därför ska en man lämna sin far och sin mor och hålla sig till sin hustru, och de ska bli ett kött. Matt 19:5, Mark 10:7f, Ef 5:31.

²⁵Och mannen och hans hustru var båda nakna utan att vara blyga för varandra.

1 Mos 3:7.

KAPITEL 3

Syndafallet

¹Men ormen¹ var listigare än alla markens djur som HERREN Gud hade gjort. Han sade till kvinnan: ”Har Gud verkligen sagt att ni inte får äta av alla träd i lustgården?”

Joh 8:44, 2 Kor 11:3, Upp 12:9,

DJÄVULEN (1 Mos 3:1-15) 1 Krön 21:1,

FRESTELSE (3:1-6) 4:7 thår talar den onde frestaren, Satan

²Kvinnan svarade ormen: ”Vi får äta av frukten från träden i lustgården,

DÖD (3:2-3) 3:17-19

³men om frukten på trädet mitt i lustgården har Gud sagt: Ät inte av den och rör inte vid den, för då kommer ni att dö.”

1 Mos 2:16f, ANDLIG DÖD (3:3-6) Ps 51:7

⁴Då sade ormen till kvinnan: ”Ni ska visst inte dö!

Joh 8:44, 2 Kor 11:3,

BENÄMNINGAR PÅ SATAN Matt 4:1

⁵Men Gud vet³¹⁵⁶ att den dag ni äter av den kommer era ögon att öppnas, och ni blir som Gud med kunskap³¹⁵⁶ om gott och ont.”

KÄNNA 3:22

⁶Och kvinnan såg att trädet var gott att äta av och en fröjd för ögat. Trädet var lockande eftersom det gav förstånd, och hon tog av frukten och åt. Hon gav också till sin man som var med henne, och han åt.

2 Kor 11:3, Rom 5:12, 1 Tim 2:14, Jak 1:14f, 1 Joh 2:16, SYND 4:7

2:18 *en som är hans like* Ordagrant: ”liksom mittemot honom” (som motsvarar, stämmer).

2:21 *revben* Hebr. *se'la* kan också översättas ”sida”. Det sumeriska ordet för revben (*ri*) kan också översättas ”liv” (liksom Eva, jfr not till 3:20).

2:23 *ben av mina ben* Skelettets ben, kroppens innersta och tåligaste del, symboliserar människans kärna och väsen (jfr Ps 32:3, 139:15).

2:23 *kvinna ... man* På hebreiska *ishá ... ish*.

2:24 Citeras av Jesus i Matt 19:5, Mark 10:7 och av Paulus i 1 Kor 6:16, samt med syftning på Kristus i Ef 5:31.

3:1 *alla* Annan översättning: ”något”.

2:18 Kvinnan blev till från mannen och för mannen (1 Kor 11:8f). Mannens funktion som kvinnans huvud visar sig genom att han ger kvinnan namn (jfr 2:19f). Likheten visar sig genom namnet han ger henne (2:23).

2:22-23 *människosläktet* Skapandet av kvinnan tillkännager människosläktets enhet. Hon skapades inte av jordens mylla som Adam, i så fall skulle hon ha representerat en ny, annorlunda mänsklighet, utan hon togs från Adam på ett liknande sätt som ett barn härstammar från sina föräldrar.

2:24 Mellan man och kvinna ska det vara ett exklusivt (”lämna”) och varaktigt (”hålla sig till”) band av själslig och kroppslig enhet (”ett kött”).

3:1 *ormen* användes av Satan för att föra fram frestelsen.

3:1ff *syndafallet* Människans fall i synd har som bakgrund ett tidigare fall bland änglarna (2 Petr 2:4). Skillnaden mellan änglarnas fall och människornas är att människorna blev förförda av en listig fiende. När en ond makt kunde ha ett sådant inflytande, är det enbart rimligt att Guds godhet kan leda människor till omvändelse (Rom 2:4). Eva var på villovägar redan då hon lyssnade till den ondes röst, och fallet utvecklade sig genom tvivel på Guds godhet och på Guds ord (v 1), genom att tillägga något till Guds ord (v 2-3), genom tro på djävulens lögn (4:4), och genom högmot (v 5-6) och olydnad (v 6).

3:6 *Fallets natur* Från människans synpunkt kan den första synden verka liten och obetydlig, men den var i verkligheten mycket stor eftersom den bestod i tvivel på Guds ord och tro på Satans lögn. – Syndens natur är olydnad och brott mot Guds vilja. Fallet fick de största konsekvenser. Genom att följa Satans frestelse till att göra sig lik Gud blev människan involverad i det kosmiska upproret mot Gud. På grund av syndafallet blev också hela den mänsklighet som stammar från detta första människopar ett fallet släkte, underställt synd och död (Rom 5:12ff, 1 Petr 1:18).

⁷Då öppnades ögonen på dem båda, och de märkte³¹⁵⁶ att de var nakna. Och de fäste ihop fikonlöv och gjorde sig höft-skyngen.

1 Mos 2:25.

⁸Vid kvällsbrisen⁷⁵⁹³ hörde de HERREN Gud vandra i lustgården. Och mannen och hans hustru gömde sig för HERREN Guds ansikte bland lustgårdens träd.

⁹Men HERREN Gud kallade på mannen och sade till honom: "Var är du?"

¹⁰Han svarade: "Jag hörde ljudet av dig i lustgården och blev rädd eftersom jag är naken. Därför gömde jag mig."

¹¹Då sade han: "Vem har berättat för dig att du är naken? Har du ätit av trädet som jag förbjöd dig att äta av?"

¹²Mannen svarade: "Kvinnan som du satte vid min sida, hon gav mig av trädet och jag åt."

3:7 fikonlöv Påminner om lönnlöv och är det största lövet i Mellanöstern.

3:10 ljudet av dig Annan översättning: "din röst".

3:15 Profetia om Kristus, "född av kvinna" (Gal 4:4, Upp 12:5), och hans seger över ormen, alltså djävulen (Upp 12:9). Jfr Hebr 2:14, Kol 2:15.

3:20 Eva ... levande Namnet Eva (på hebreiska *Chavá*) är bildat av *chai*, "levande".

3:7ff Fallets följder: Skam (v 7), rädsla för Gud (v 10), mannen tar inte ansvar, skyller på kvinnan och på Gud (v 12), kvinnan skyller på ormen (v 13).

3:9 Gud kallar på den fallna människan för första gången. Han vänder sig till Adam, som var huvudet.

3:14ff Förbannelsen Till var och en av överträdarna talar Gud ett ord som kraftigt påverkar livsbetingelserna och förhållandet till andra. Ormen måste krypa på sin buk och äta jord, och det sattes fiendskap mellan den och kvinnan och kvinnans avkomma. – Kvinnan måste lida som mor när hon föder barn, och hon måste lida som hustru i förhållandet till sin man. I 4:7 återfinner vi samma ord för "ha begär till" och för "råda" som i 3:16b. Utifrån den parallellen förstår vi att detta betyder att kvinnans begär ska vara att kontrollera sin man, men han ska råda över henne. Det senare kan vara en profetia om att mannen kommer att härskas hänsynslöst över sin hustru i stället för att vara huvud genom att tjäna och älska henne (jfr Ef 5:25). Skapelseordningen med mannen som huvud och kvinnan som underordnad rubbades, och samlivet mellan dem kommer att präglas av konflikt. – Till mannen talar Gud om att han får möda i sitt arbete, något som beror på hans främlingskänsla för jorden. Det är inte själva arbetet som är förbannelsen för mannen, utan mödan i samband med det.

3:15 Protevangeliet "Det första evangeliet" är, liksom löftet till Abraham, en förutsägelse om evangeliet (Gal 3:8). Redan på dagen för syndafallet gav Gud det första löftet om en frälsare. Han är av kvinnans avkomma, alltså av mänskligheten. Men detta uttryck, som är mycket ovanligt i de bibliska släkktavlor, vilka följer manslinjen, antyder inkarnationen och jungfrufödelsen (jfr Jes 7:14, Mika 5:1-2, Matt 1:23, Luk 1:35, Joh 1:14, Gal 4:4). I formuleringen "du ska hugga honom i hälen" ligger den första av Gamla testamentets profetior om Messias lidande.

3:17 Adam hade fallit genom att konkret bryta mot Guds bud ("ät av trädet"), och genom att lyda sin hustrus röst.

¹³Då sade HERREN Gud till kvinnan: "Vad är det du har gjort?" Kvinnan svarade: "Ormen förledde mig och jag åt." 2 Kor 11:3.

Syndafallets följder

¹⁴Då sade HERREN Gud till ormen: "Eftersom du gjort detta, ska du vara förbannad bland alla boskapsdjur och vilda djur. På din buk ska du gå, och jord ska du äta så länge du lever.

¹⁵Jag ska sätta fiendskap mellan dig och kvinnan och mellan din avkomma och hennes avkomma. Han ska krossa ditt huvud och du ska hugga honom i hälen."

Rom 16:20, Hebr 2:14f, 1 Joh 3:8, MESSIAANSK (jfr Gal 4:4) 12:3, JESU NAMN 49:10, GUDS LÖFTEN 9:11

¹⁶Till kvinnan sade han: "Jag ska göra din möda stor när du blir havande. Med smärta ska du föda dina barn. Till din man ska din åtrå vara, och han ska råda⁵⁰⁹⁰ över dig."

1 Kor 11:3, Ef 5:22f, 1 Tim 2:11f, 1 Petr 3:1f.

¹⁷Till Adam sade han: "Du lyssnade på din hustru och åt av trädet som jag befälde dig att inte äta av. Därför ska marken vara förbannad för din skull. Med möda ska du livnära dig av den så länge du lever.

Rom 8:20, DÖD (3:17-19) 3:22-24

¹⁸Törne och tistel ska den bära åt dig, och du ska äta av markens örter.

¹⁹I ditt anletes svett ska du äta ditt bröd tills du vänder åter till jorden, för av den är du tagen. Jord är du, och jord ska du åter bli."

Ps 90:3, 104:29, Pred 12:7, 2 Tess 3:10.

²⁰Mannen gav sin hustru namnet Eva, för hon blev mor till allt levande.